

הנדון:

מדוע פרץ מרד קבוצת המפקדים בצבא־פת"ח

בביקעת־הלבנון? מה עומד מאחורי זה?

הפוליטית אינה אירוע חריג בתנועה לאומית. כימעט והייתי אומר: זה קורה תמיד. בסוף שנות ה־30 התמרדו מפקדי אצ"ל בארץ נגד מדיניות של זאב וזבונסקי (בגין היה אז בין המתמרדים). לח"י פרש מאצ"ל על רקע דומה. אצ"ל עצמו נולד בעיקבות מרידה של מפקדים בהגנה. יש לכך דוגמות ללא־ספור בתנועות לאומיות אחרות.

בראשית השנה התגלו חילוקי־דעות אמיתיים בהנהגת פת"ח. בצד אחד עמדו הקיצוניים, שהיו קרובים יותר לעמדות סוריה וברית־המועצות. בצד שני עמדו הדוגלים בקו המדיני של ערפאת. אחד מסלעי־המחלוקת העיקריים היה טיב המגע עם מחנה־השלום הישראלי.

בביקעת־הלבנון קיבלו חילוקי־דעות אלה צביון חריף יותר, וזה טיבעי. גם בלי התכתובת הסורי, יחלו כמה מן המפקדים הפלסטיניים שם לחשוש מפני הבאת.

אם ייסוגו הכוחות הפלסטיניים מצפון וממזרח לבנון, הם יצטרכו לעבור לסוריה והפכו שם עוד יותר לשבויי הסורים. יתר על כן, הם יצטרכו להפקיר את מחנות־הפליטים הפלסטיניים באזור הביקעה וטרפולי. אחרי נסיון צבאי ושאטילא, עין־חילוה ומירמיה, יכולה אפשרות זו לעורר ראגה אמיתית בלב המפקדים, הרואים את עצמם אחראים לשלומם. מכיוון שחלק גדול מן הפליטים במחנות מדרום־לבנון ברחו בראשית המלחמה לאזורים אלה, יתכן שמיספר הפליטים שם מגיע עתה לכמה מאות אלפים.

יש גם טענות נגד מפקד מסויים, שערפאת מסר לו את הפיקוד. נאמר כאילו נסוג מצידון ונטש את כוחותיו שם (טענה דומה לזו שהושמעה לאחרונה נגד מנחם בגין, שנמלט מפולין עם בוא הגרמנים, והשאיר אחריה את אנשיו שם).

אלה הם חילוקי־דעות טיבעיים במצב הנתון. אך הם לא היו לובשים את הממדים שלבשו, אלמלא היה זה בראש

כנס המועצה הלאומית הפלסטינית באלג'יר, שהסתיים בתיקו בין הקיצוניים והמתונים: רצח עיצאם סרטאוו; בלימת היוזמה הירדנית. ולאחרונה: המרד של כמה מפקדי פת"ח בביקעת־לבנון.

אירוע זה גרם לפסטיבל גדול באמצעי־התיקשורת הישראליים. ממשלת־בגין צהלה ושמחה. מעולם לא הוצג בצורה כה ברורה וחזקת שיתוף־הפעולה האוטומטי בין הניצים כשני המחנות. אך לא זה העיקר.

מה טיבו של מרד זה? מה משמעותו?

ערפאת טען פומבית כי המרד אורגן ומומן עליידי לוב. ברור שהתכוון לומר: לוב וסוריה. היחידות המתמרדות נמצאות בשטח־הכיבוש הסורי של לבנון. הן כפופות לפיקוד סורי, וסיפוק כל צורכיהם תלוי בסוריה. סוריה יכולה להבטיח, לשחרר, לקדם, וגם לחבל, להתנכל ולהעניש.

בסוריה שלטת דיקטטורה קיצונית, על כל סממניה: מישטר חרמפילגתי, מחנות־ריכוז, מישטרה פוליטית הירועה באכזריותה. ראשי אש"ף ומפקדי כוחותיו, הנמצאים בסוריה, מחזיקים שם גם את מישפחותיהם, ואלה משמשות למעשה ככנות־ערובה. אין להם כל ברירה אלא לקבל תכתיבים סוריים.

מאז פינוי ביירות, נמצא ערפאת בעימות מתמיד עם הסורים. הוא רוצה לנהל מדיניות פלסטינית עצמאית — והאינטרס הפלסטיני שונה מאוד מן האינטרס הסורי.

סוריה רוצה להוכיח כי אי־אפשר להשיג הסדר בלעדיה. היא רוצה להפוך את העניין הפלסטיני לכלי־שרת בידיה, להשגת יעדיה שלה. ואילו ערפאת יודע כי האינטרס הלאומי הפלסטיני יכול להתגשם בימינו רק באמצעות הסדר מדיני, המחייב הידברות פלסטינית־אמריקאית ופלט־טינית־ישראלית.

סוריה מנסה להשתמש במפקדים הפלסטיניים, הכפופים פיסית למרותה,

נתון למעשה לכיבוש סורי, היה לסוריה כוח־טו על כל מהלכי האירגון.

בימי המצור על ביירות השתנה המצב לחלוטין. סוריה הושפלה, באשר חתמה על הפסקת־אש עם צה"ל ביום השישי של המלחמה. בהפקירה את הפלסטינים, שהמשיכו להילחם לבדם.

הביטחון העצמי של הפלסטינים גבר כאשר הצליחו לעכב במשך שישה ימים את הסתערות צה"ל לעבר ביירות, למרות עריפות־הכוח הכבירה שלו, וכאשר הצליחו למנוע במשך 71 ימים נוספים את נפילת מערב־ביירות.

במלחמה זו הופיע הצבא של פת"ח ככוח הפלסטיני העיקרי, ועל כן גבר כוחו של אירגון זה. שהוא רק פלסטיני, לעומת אירגוני־הרסס השונים, המשרתים מישטרים ערביים שונים. כל פלסטיני יודע כי הממשלות הערביות, וגם ברית־המועצות, לא נקפו אצבע כדי לחוש לעזרתם בשעתם הקשה ביותר, ועל כן גברה גם הכרתם בעובדה שרק הם לבדם יכולים להיות אחראיים לגורלם.

אין זה מיקרה שיאסר ערפאת קיבל בפעם הראשונה מישלחת ישראלית — אנשי העולם הזה — בימי המצור בביירות. אין זה מיקרה שהשמיים בביירות הנצורה הצהורות מדיניות נועזות בזכות השלום, שלא היו בפיו כרוגמתן לפני כן. אין זה מיקרה שהחליט לעבור לתוניס, ולא לרמשק.

בקיצור, אחרי שאיראל שרון שיחרר אותו מן העול של דרום־לבנון, ויכל אש"ף לפעול ככוח פלסטיני עצמאי, ולחזור לפיתרון של שלום. לא זה בלבד שלא חדל מלהתקיים ככוח מדיני משמעותי, אלא שכוחו יגבר עתה פי כמה.

היה היה ב־21 באוגוסט 1982, היום הראשון של הפינוי. מאז עברו יותר מתישעה חודשים. ניתן עתה לבחון כיצד עמדו עד כה שתי התיוות היריבות במבחן המציאות.

המסקנה: אף אחד מהן לא הוצרקה לגמרי, ואף אחת מהן לא הוסרבה לגמרי.

בעלי התיוה השניה יוכלו להביא כמה הוכחות להצדקתה. בין השאר: העימות המתמשך בין אש"ף וסוריה; הפגישת של יאסר ערפאת וחברי הנהגת אש"ף עם מישלחת מטעם המועצה הישראלית למען שלום ישראל־פלסטיני; וסיכום פגישת זו בהורעה משותפת; קבלת תוכנית־פאס עליידי הפיסגה הערבית ועליידי אש"ף; שורה של הצהרות מפי ערפאת.

בעלי התיוה הראשונה יוכלו להביא גם הם הוכחות כבדות־מישקל להצדקתה. בין השאר:

ביום שבו התחילו כוחות אש"ף להתפנות מביירות, ישבתי בחברת כמה עיתונאים וזרים במיסערה של מלון אלכסנדר בביירות המיוזרחית. התווכחנו בלהט על עתיד אש"ף. אחרי המיפנה ההיסטורי שהיינו עדים לו זה עתה מעל גג בנמל.

עמיתיי היו בעלי שמות בינלאומיים. כיברנו איש את רעהו, רצינו ללמוד זה מזה (לשאוב מן המוח שלך). כפי שנוהגים עיתונאים לאמר במיקרה כזה) והחרפנו את הדברים במתכוון.

אחת אמרה: אש"ף נחלש ללא־תקנה. הוא חדל מלהיות כוח מדיני יעיל. אריאל שרון הצליח להגשים את מטרת־המלחמה העיקרית שלו. השנה אמרה: להיפך. הפינוי הזה יחזק את אש"ף.

אולי בדאי לשחזר את הטענות העיקריות של שני הצדדים באותו ויכוח.

בעלי התיוה הראשונה אמרו: איש לא יתחשב באש"ף כשאין לו אופציה צבאית. זוהי רכוש של עולם. אלמלא כיצע אש"ף כעבר מעשי־טורר ראוותניים, לא היה העולם מטה אוון לעניין הפלסטיני מלכתחילה.

עכשיו התפור אש"ף בין מדינות־ערב, והוא לא יתפקד עוד ככוח עצמאי. בכל ארץ יהיה הפלג המקומי של אש"ף משועבד לממשלה המקומית, ויצטרך לרקוד לפי חלילה. כך יתפלג אש"ף לתריסר פלגים, שכל אחד מהם ימלא את השליחות של ממשלה ערבית זו או אחרת וישרת את האינטרסים שלה.

מכיוון שמירב המוסדות והכוחות של אש"ף ממוקמים בסוריה, תהיה לסוריה — ובעקיפין לברית־המועצות — השפעה מכרעת על מהלכי האירגון בעתיד. הן תכלומנה כל מדיניות פלסטינית עצמאית, שתפנה לעבר ארצות־הברית, ישראל ופיתרון של שלום.

בוודאי, אש"ף יוכל גם להבא להציץ ולהתרדר, אך ככוח מדיני בעל־משמעות הוא מחוסל.

התיוה ההפוכה — ואני הגנתי עליה — הייתה זו:

הפינוי של כוחות אש"ף מביירות היא נסיגה טאקטית, אך יש עימה רווח אסטרטגי.

כמשך השנים התגבשה בדרום־לבנון מדינה זוטא של אש"ף, שריכוזה שם את כל המרץ והמשאבים של האירגון, תחת לרכום בנדה וברצועה. יתר על כן, מכיוון שאיזור זה שהיה

ערפאת כמפקד עליון: מי רוצה להדיחו?

וראשונה עימות בין שליטי סוריה ובין ראשי פת"ח, השולטים באש"ף.

מה זה מוכיח לגבי כוחו ועמדתו של אש"ף בשעה זו?

פרשה זו עדיין לא הסתימה, אך אפשר כבר עתה להסיק ממנה כמה מסקנות חשובות. ראשית: איש לא העז לספקס

(המשך בעמוד 67)

כדי לבלום את הקן של ערפאת. די בהסבר זה כדי להסיר את "מרד המפקדים".

אך אפשר לייחס לו גם משמעות עמוקה יותר.

יתכן כי יש גם יסוד אותנטי במרידתה של קבוצה של מפקדי כוחות פת"ח בביקעה (שהם צבא סדיר לכל דבר, בדומה לגרודי ההגנה בראשית מלחמת־העצמאות). מרידה של מפקדים צבאיים נגד המנהיגות

מאת אורי אבנרי